

Tuoppajärven laulumaille

VIERAANA LOUHESSA VI:
JOUNI ALAVUOTUNKI

Kiestinki on Louhen piirin suurista kylistä se, jossa jarjalainen kulttuuri on parhaiten säilynyt. Kylä sijaitsee laajan Tuoppajärven pohjoisrannalla, Louhesta Suomen rajalle johtavan maantien puolivälissä. Järven länsipuolelta kiertäen Kiestingistä pääsee myös toiseen huomattavaan karjalaiskulttuurin keskukseen Kalevalaan, joka Suomessa paremmin tunnetaan sen vanhalla nimellä Uhtua.

Rantatörmälle tiiviisti rakennettu kylä on yleisilmeeltään harmaahirsisten karjalalaistalojen ja niiden välisten kujien hallitsema. Rantaviivan tuntumassa, mistä näkymä saari, sijaitsevat karjalaiset kylät, sisäänlämpivät saunat; niiden äärellä pyytömiesten veneet odottamassa kalalle lähtöä. Karjan kellojen kikatut ja vaimea ammunta sekottuvat kaikkialla lentävien lокkien kirkunaan.

Kiestingissä vierailimme aivan kylän keskustassa sijaitsevassa erityiskoulussa. Sen rehtorina toimiva **Gennadi Horkov** otti meidät kauniin vaimonsa, Pääjärvellä lääkärinä toimivan **Galinan** kanssa juhlavasti vastaan valkean liinan päällä ojennetun leivän ja muiden terveluliaislahjojen kanssa. Koululla meillä oli tilaisuus tavata myös koulun entinen keittäjä, vuonna 1914 Sohjanan kylässä syntynyt **Kirsina Antintytär Lukedja**, reipasotteinen vanha rouva, mainio muistaja ja kertoja, paikallisten laulujen erinomainen taitaja.

Kirsina

Kirsina-rouvan kertomassa elämäntarinassa kuvastuu pitkälle koko pohjoisen Vian karjalaisväestön kohtalo.

Hänen ensimmäisiin muistikuvuihinsa kuului pakolaisena tehty muutaman kuukauden kestänyt vierailu Kuusamosa, Lämsänkylän Korttesalmella. Siellä hän oli 7-vuotiaana tyttönsä aloittanut myös koulunkäynnin. Isä tuli kuitenkin pian hakemaan ratsain tyttärensä takaisin kotikylään Sohjanaan, jonka bolshevikit olivat ottaneet haltuunsa suomalaisen Vian retkikunnan jouduttua vetäytymään alueelta.

Sohjanassa Kirsina jatkoi koulunkäntiään ensimmäisenä opettajanaan uhtulainen **Remsun Juho**. Kuudentoista

ikäisenä neitokaisena edessä oli muutto Kiestinkiin, missä alkoi työ kaupan hoitajan ja ruokalan pitäjänä.

Ennen sotaa Kiestinki oli täysin karjalainen kylä, hän muisteli. Siellä toimi kyläläisten oma kolhoosi, samoin suomenkielinen koulu. Niin ikään hänen mieleensä olivat jääneet Suomesta 30-luvulla elämää etsimään lähteneet muuttajat.

Kiestingissä Kirsina Lukedja myös avioitui ja sai miehensä kanssa kaksi lasta. Mies kuitenkin kuoli. - ”Meni sotaan, kun oli se kapina, Karjalan kapina”, hän muisteli.

Sodan puhjettua Kiestinkylää valloittamaan tulleet suomalaiset sotilaat olivatkin kehoittaneet lähtijöitä kääntymään takaisin vakuuttaen heitä kohdeltavan hyvin. Evakkoaika vietettiin Vianmeren rannalla, lähellä Arkangelia. Sieltä palatessa Kiestingissä pystyssä oli vain yksi huonokuntoinen raken-

nus. Sodan koettelemukset tuntuivat kuitenkin raskaina vielä pitkään, sillä oma poika kuoli sodanaikaisen miinan runtelemana 1952.

Sitä ennen Kirsina Lukedja oli kuitenkin ehtinyt uusiin naimisiin, mistä liitosta syntyi kolme tytärtä. Myös toisen miehensä hän menetti varhain; tämä kuoli parantolassa Krimillä 1953.

Vanhin tyttäristä on opiskellut suomenkieltä Petroskoin yliopistossa ja toimii nykyisin tulkkina. Hän on vierailut pariin otteeseen Suomesakin, kertoi karjalan kielen ja kulttuurin uuteen nousuun uskova äiti ylöpään.

Karjalan laulut

Nykyisin, kun valtaosa Kiestinginkin asukkaista on muualta muuttaneita, vanha karjalainen kulttuuri kansantapoinen ja perinteinen on kadonnut, kertoi Kirsina, ja laski kanta-asukkaita olevan vielä jäljellä noin viidessä-kymmenessä talossa.

Hänen muistoihinsa elävät kuitenkin vielä vanhat laulut, joita nuorisoo ennen kistes-

ilman erillistä kutsua joka vuotisiin tapaamisiin seudun eri kyliin, tavan perusteella tiettyyn kylään tiettyinä päivinä, hän kertoi. Kisatessa näitä lauluja laulettiin ilman erillistä säestystä. Tämä tapa oli yleinen soitin saakka, Kirsina muisti.

Kauniilla äänellään hän

esitti muutamia näistä lauluista, kaihoisia kertomuksia eroon päättäneestä rakkaudesta:

”Viherjäsen pelloin poiki, poikain polku kulkee. Niin heilani nuori ja lapsellinen, riitaa sitä en julkee.

Vaan eilen illalla minun kihla, toisten kanssa meni. Minä vain takaa katselin, enkähän menny liki.

Jos kahta viikkoa ennen, olisin sen tiennyt; Synkän metsän piilopaikkaan, olisin sen vienyt.”

Toinen lauluista kuului:

”Keitä kuitani kahvia, ja keitä kattilalla. Viime kerran astelen, sun kammarisi lattialla.

Niinhän se kahvi kuumaa on, kun erojaiset juotiin. Kuumemmat ne kyneleet, minun poskieni alle suotiin.

Keitin pannun kahvia, join sen aivan yksin. Vaan join sen siitä ilosta, kun tulii hyljätyski.”

Kirsinan laulua ja kerrontaa kuulemassa oli myös emäntämme kiestinkiläissyntyinen **Galina Horkova**, joka aiemmin käymissämme keskusteluissa oli hieman tonaan. Kirsinan kertomassa hänen arkuutensa väistyi, ja kotona opittu karjalankieli alkoi sujua luontevasti, meille suomalaisille täysin ymmärrettävässä muodossa.

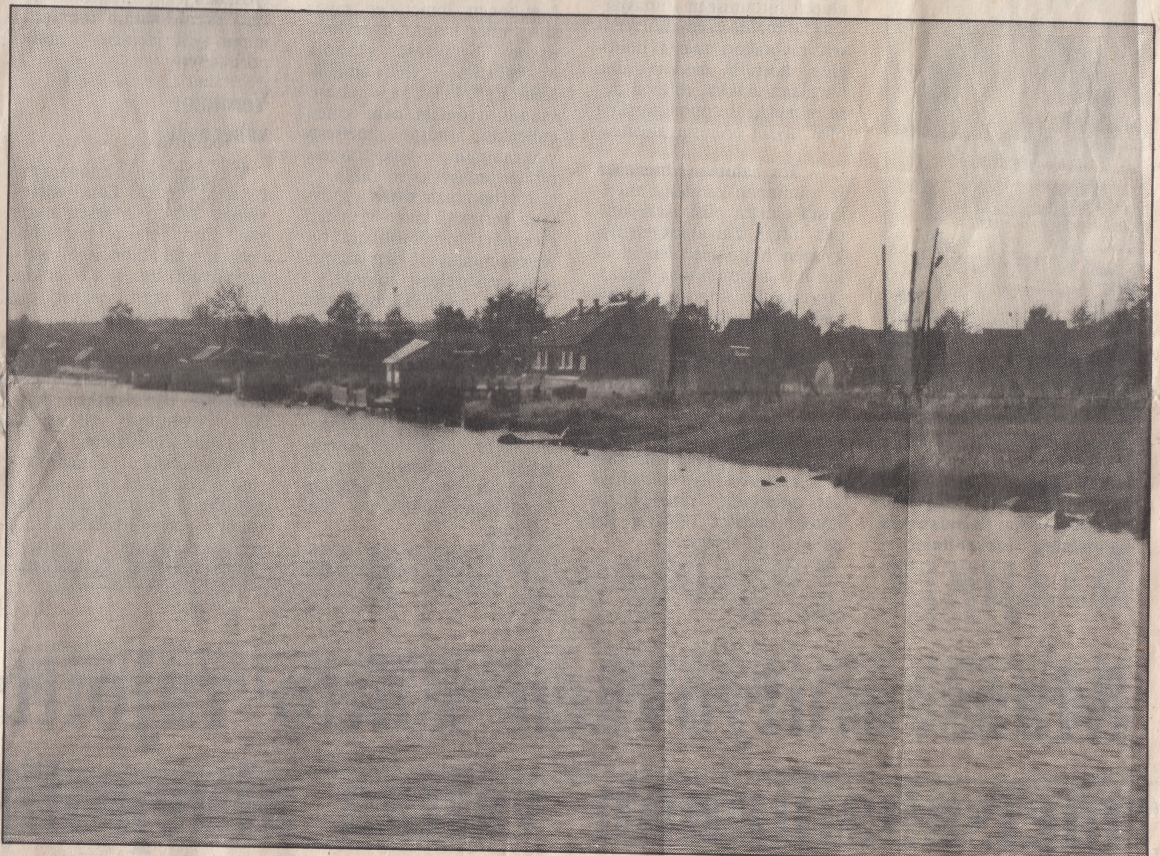
Oman suolansa tilaisuudelle antoivat Galinan puolison Gennadin ja seurassa mukana olleen koulutoimenjohtaja

Kirsina Lukedja kertomassa muistoistaan Vian Karjalassa.

Zapkon venäjäksi väliin tarjoamat puheenvuorot. - Ehkäpä näin on hyvä, mietin mielessäni: Stalinismin maahan lyömä karjalainen kulttuuri ei ehkä koskaan kykene

valtakulttuurina. Mahdollisesti sillä kuitenkin tulee olemaan merkittävä asema rakennettaessa uutta yhteistyötä rajanaapurien välillä, ja ehkä se samalla tulee tietoiseksi omasta arvostaan ja täten kykenee säilymään venäläisen valtakulttuurin rinnalla.

Tuoppajärven rantaa Kiestingissä.